

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 75 (1962)

Artikel: Nos morts
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-226234>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 01.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

en Svizzra. Sin nossa intervenziun tier il departement politic federal ha *cuss. fed. F. Wahlen* schau comunicar, ch'el deploreschi quella sviada e ch'el vegni tier ina proxima occasiun a clamar en memoria als representants dalla Svizzra egl'exteriur l'existenza dil quart lungatg naziunal.

Nos giubilar

Igl'onn vargau ha la LR astgau gratular ad ina biala retscha da gronds amitgs e fautors dil lungatg romontsch. Aschia a *prof. dr. R. von Salis*, president dalla Pro Helvetia, per siu 60 avel anniversari, a *cuss. fed. Philipp Etter* e *prof. Duri Sialm* pil natalezi dils 70 onns, a scolast *Clò Jochberg* pils 75 ed a *Francesco Chiesa* pils 90 onns. Schegie sin posts e camps different, han tut quels umens demussau cun plaid ed ovra cuzzonta attaschadad viers viarva e tradiziun romontscha. Perquei exprimmin nus ad els era en quest liug in cordial engraziament.

Nos morts

La Romontschia deplorescha la mort d'in entira roscha da prominents promoturs e defensurs da sia jerta culturala. En quest liug eis ei nunpusseivel da dar in cumplet maletg da lur meriteivel operar en general e pil romontsch en special. Perquei stuein nus serestrenscher ad ina cuorta menziun. Il pievel romontsch vegn a tener en honor lur memoria.

La damaun dils 18 da schaner 1962 ha il zenn grond dalla catedrala annunziat la mort da *Monsignor Uestg dr. Christianius Caminada* (1876—1962). Quella nuvia ei buca vegnida diltut nunspitgada, saveva ins gie ch'ina nauscha e dolorosa malsogna aveva attaccau igl'ault dignitari. Tonaton ha quei fatg irrevocabel contristau profundamein il pievel romontsch.

Il nunemblideivel defunct ei bein staus sco plevon, vicari general e cau dalla vasta diocesa da Cuera en emprema lingia pastur dallas olmas. Mo siu niebel cor ha era adina battiu per siu pievel romontsch che ha gudiu sia speciala affecziun. El ei buca mo secuntentaus da scriver differentas raquintaziuns e descripciuns, na el ei seprofundaus ella litteratura, folclora ed els misteris dils cults retics. Ses studis ein per part reuni ell'ovra «Die verzauberten Täler» cumparida igl'atun vargau. Tut special meret ha el per la Romontschia cun edir suenter la mort da dr. Caspar Decurtins igl'11 avel tom dalla Crestomazia retoromontscha che quel aveva giu preparau per la stampa ed il 12 avel cun la poesia contemporanea sursilvana. La Ligia Ro-

romontscha ha d'engraziar agl aultpreziau defunct bia, eis el gie staus dils 1921—1941 commember dalla suprastonza. Sia nunballunconta fideivladad al lungatg matern seigi per nus tuts in glischont exempel.

Ils 21 da schaner 1962 ha in componist e grond amitg dalla canzun romontscha priu comiau da quest mund: *Linard Biert*. Il capavel scolast real e pli tard rector dalla scola dall'Uniun commerciala da Tavau ha buca piars siu cor ellas fatschentas materialas. Oriunds dall'Engiadina bassa, ha el malgrad fetg liunga dimora el territori tudestg manteniu ina ferventa carezia per il lungatg da ses babuns ed exprimiu ses sentiments en biaras e bialas canzuns. Entras ellas viva el vinavon ella memoria da siu pievel.

A Cuera ei advocat *dr. Gaudenz Canova* (1887—1962) morts anetgamein ils 21 da schaner 1962. El era burgheis da Domat e ha adina demussau ina gronda fideivladad viers siu lungatg-mumma e gidau beinenqual client romontsch per l'amur da Diu. Era el Cussegl grond ha el en cass da basegns battiu cun eloquenza e temperament pils interess romontschs. Bugen fageva el sin sias spassegiadas quotidianas ina discurida davart in u l'auter problem cultural.

A Tumegl ein ils dus frars *Andrea e Luzi Castelmur* vegni clamai tier l'armada gronda. Omisdus representants da veglia schlatta romontscha han dau biars onns scola. Plinavon han ei mes lur talents a disposiziun per differentes uffecis da vischnaunca e cumin. Andrea Castelmur ha era representau il cumin da Tumliasca el Cussegl grond. En tut lur far e demanar ein els stai fetg conscienzius ad aschia prestau bia buns survetschs a lur convischins.

Il di da nossa davosa radunonza da delegai ha *Hans Erni* (1867—1961), il componist da l'imposanta canzun «Il pur suveran», priu comiau da quest mund. Surtut ils cantadurs sursilvans han d'engraziar ad el in grond diember canzuns fetg apprezzadas ch'el ha ediu ellas siat «Surselvas», mo era ella «Patria», ellas «Flurettas» e duas «Rezas». Hans Erni ha diregiu tut ils chors da Trin, siu vitg nativ, era il renomau chor viril dils da Trin a Tavau e biars onns il Chor viril Alpina a Cuera. Buca pli aschi enconuschenta a nos contemporans, mo perquei buca meins da muntada, ei l'actividad dil preziau defunct sil camp dalla pressa romontscha, ha el gie redigiu biars onns «Il Grischun» e silsunter «La Casa Paterna».

Sco in cametg ord tschiel aviart ha la nova dalla mort anetga e prematura da *prof. dr. Guglielm Gadola* (1902—1961) derasau ils 12 da fenadur 1961 dolur e tristezia denter ses biars amitgs e lecturs da sias numerusas novellas, raquintaziuns popularas e lavurs cultural-historicas. Cun el ha la scola cantunala piars in original e premurau professor da historia e franzos. Aunc pli sensibla ei denton la largia

che siu irrevocabel comiau fa pils Romontschs. Surtut el «Glogn» ed egl «Ischi» ch'el ha omisdus redigiu cun nunstunclenteivla premura ha el purschiu al pievel sursilvan in fetg abundant scazi cultural e litterar. Il scribent popular plein temperament havess aunc giu prompt in grond material pils proxims onns, mo il Tutpussent ha destinau autruisa.

Treis dis suenter la radunonza generala dalla Societad svizra pil teater popular ha *Fritz Gribi*, il president da quella meriteivla organisaziun culturala, stuiu suttacumber anetgamein ad ina nauscha malsogna. Fritz Gribi era fetg beinvulents viers il romontsch. Aunc alla fin dalla numnada radunonza dils 28 da matg 1961 a Glaruna haveva el exprimiu sia simpatia viers nies lungatg. Igl ei denton buca stau cuiu ad el da realisar ses plans en favur dil teater popular romontsch.

Ils 7 da fenadur 1961 ei *prof. dr. Alexander Pfister* (1876—1961) semess a Riehen sper Baselia al ruaus perpeten. Schegie ch'el ha passentau la plipart da sia veta egl jester, ha el entras ses vasts studis davart Gieri Genatsch e sia dimora da vacancas manteniu il contact cun sia patria pli stretga e siu lungatg-mumma. Sias scrutaziuns historicas han scuviert beinenqual vart sulegliva ed umbrivauna da nosa varionta historia grischuna.

Strusch haveva *scolast Bonifazi Plaz* (1906—1961) priu a mauns il manuscret dil Muossavia dramatic II, per far entginas completaziuns buca pli stadas pusseivlas a *prof. dr. Gadola*, ch'era sias forzas gia decimadas entras ina liunga e dolorosa malsogna ein vegnidas tschuncanadas per adina. Buca per nuot han ses compatriots dall' Alvra e Gelgia undrau el cun l'imposanta canzun «La baselgia viglia da Lantsch», eis el gie neu e neu staus in fervent adherent e versau scrutatur da lungatg e cultura romontscha. Surtut per la historia locala da Surmir haveva el ina predileziun. Era cura ch'el ei suenter liunga activitad sco scolast en siu vitg nativ Savognin secasaus a Cuera ha el manteniu la fideivladad viers sia patria surmirana cun redeger entochen la mort «La Pagina da Surmeir», igl organ dall'URS.

Buca ditg suenter siu anniversari da 70 onns ei *prof. Duri Sialm* (1891—1961) vegnius surprius dad ina nauscha malsogna che ha fatg fin a siu viadi terrester ils 18 da december 1961. Cun el ha in um ch'ei sededicaus cun tgierp ed olma agl art musical priu comiau da nus. Gronda affecziun e talent per quei sublim art ed in solid studi professional han mess il fundament per in ordvart fritgeivel operar sco professor da musica, dirigent e componist. La mumma romontscha ha buca profitau pauc da quei fatg. Ei seigi mo regordau als biars scolasts ch'el ha preparau per nos chors, allas pintgas e grondas

composiziuns da canzuns romontschas ch'ei e restan in ornament da nosa cultura ed allas biaras uras ch'il preziau defunct ha impundiu sco dirigent dils chors Alpina e Rezia a Cuera e sco derschader da nundumbrevilas fiastas da cant en tiara romontscha. Malgrad quellas prestaziuns e sia virtuosidad sco pianist ed orgalist ei prof. Duri Sialm adina staus igl um mudest e da bien humor che haveva in bien plaid per in e scadin.

Ell'aulta vegliadetgna da 86 onns ei morts a Genevra *prof. dr. Anton Velleman* nua ch'el ei staus il fundatur ed empren directur dalla scola d'interprets dall'universidad. Prof. Velleman era ni Svizzer ni Romontsch. Tonaton ha el empriu nies lungatg ed ei sefatschentaus fetg intensivamein cun quel. Aschia eis el autur da dus toms da grammatica ladina e digl enconuschent «Dicziunari scurznieu da la lingua ladina cun traducziun tudais-cha, francesa ed inglesa» che cuntegn era numerusas indicaziuns topograficas e demograficas. La vischnaunca da Zuoz ha undrau el ch'ei era staus igl empren directur dil Lyceum Alpinum cun il dretg da burgheis d'honor.